

8. Rekapitulace

8.1. Shrnutí

Ústavní systémy nástupnických států Sovětského svazu s islámskou tradicí. Po rozpadu Sovětského svazu tvořilo specifickou skupinu šest nových států – Ázerbájdžán, Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Turkmenistán a Uzbekistán, které byly jednak tradičně islámské, a jednak nebyl jejich vznik spojován s potřebou vytvoření nové státnosti. Tato skutečnost přirozeně nabízí možnost, že v novém hodnotovém vakuu státních hodnot nalezneme své uplatnění islámská státoprávní doktrína, která by nějakým způsobem ovlivnila formování nových států. Katalog soutěžících státních hodnot byl širší a na širokém zeměpisném prostoru a v prostředí šesti států se uplatnilo více státních doktrín, mimo jiné i proto, že sovětská Střední Asie byla vždy místem, kde se setkávaly jak islámské, tak ruské, ale i čínské a evropské vlivy (v minulosti anglické a nyní opět britské) stejně jako jim odpovídající zájmy.

Rozborem jednotlivých ústavních systémů lze dospět k závěru, že vznik nových států nebyl zásadní událostí ve státoprávním životě zkoumané oblasti, protože nové státy v podstatě vývojově navázaly na sovětský vývoj v linii odmítnutí radikální formy *perestrojky*. To platí jak o právním, politickém a historickém hodnocení celé společnosti a jejího státu. Až teprve s postupem času se v nových státních doktrínách začaly objevovat nové hodnotové osnovy, ale způsob s jejich zacházením zůstal v podstatě stejný jako za Sovětského svazu. Nové hodnotové osnovy se ovšem vymykaly zcela islámskému vlivu a naopak nechaly se inspirovat historickými formami evropského nacionalizmu, popřípadě lokálními feudálními tradicemi.

V rovině organické struktury ústavního systému se nové státy mnohem více přiblížily evropským vzorům, ale faktické podoby ústavních systému se jí spíše vzdalovaly. Moderní evropský vliv se tak stal spíše latentní normou než žitou ústavní praxí. Jednotlivé státy se od sebe liší, přičemž je lze v zásadě rozdělit na státy se systémem uzavřeným (z hlediska politické plurality, ochrany menšin, respektu k ústavnosti a mnoha jiných znaků) a státy se systémem polootevřeným. Do první skupiny patří Ázerbájdžán, Uzbekistán a Turkmenistán. Turkmenistán je z hlediska uzavřenosti krajním extrémem. Do skupiny států s polootevřeným systémem patří Kazachstán, Tádžikistán a Kyrgyzstán. Patrně hlavním klíčem k volbě mezi těmito dvěma základními variantami byl homogenita politické obce, přičemž vyšší homogenita implikuje vyšší uzavřenost. Druhým kritériem byla možnost užití nerostného bohatství, přičemž větší bohatství implikuje vyšší uzavřenost. Jiná kritéria, jako tradiční systémy sociální kontroly, ovlivnily systémy spíše méně. Až mnohem později se v rozvoji vzájemných odlišností mezi státy uplatnily zahraniční a regionální vlivy.

Do budoucna nelze předpokládat dlouhodobé zachování současného stavu, protože ten vykazuje příliš mnoho systémových nedostatků a pnutí. Možných variant je mnoho a málokterá je zcela bezproblémová. V zásadě přichází v úvahu nové vytyčení hranic a nová definice navzájem mnohem odlišnějších států. Jinou možností je příklon k některé z krajních variant dnešního vývoje (demokratizace nebo naopak konsolidace režimů). Případná islamizace, která by musela mít novou podobu, přichází v úvahu pouze v oblasti Ferganské doliny.